

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky : **J. S.**, bývajúca v S., v dovolacom konaní zastúpená Mgr. A. L., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v Ž., proti odporcom : 1/ **E. P.**, bývajúca v S., v dovolacom konaní zastúpená JUDr. R. P., bývajúcim v S. a 2/ **M. S.**, bývajúca S., v dovolacom konaní zastúpená JUDr. Š. H., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v B., **o určenie vlastníckeho práva**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp.zn. 9 C 246/2006, o dovolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 27. novembra 2007 sp.zn. 16 Co 229/07, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 27. novembra 2007 sp.zn. 16 Co 229/07 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Návrhom na začatie konania sa navrhovateľka domáhala, aby súd určil, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností „vyznačených ako C. parcela č. X., záhrada o výmere X. m² a C. parcela č. X., záhrada o výmere X. m², obe vytvorené z pôvodnej E. parcely č. X., ostatné plochy o výmere X. m², vyznačené na LV č. X. v k.ú. S. geometrickým plánom č. X. zo dňa 19.1.2006.“ Určenia práva sa domáhala na základe tvrdenia, že vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam vydržala, keďže ich mala v nepretržitej, nikým nerušenej oprávnenej držbe.

Okresný súd Žiar nad Hronom (súd prvého stupňa) rozsudkom z 22. mája 2007 č.k. 9 C 246/06-58 určil, že navrhovateľka je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností, a to „novovytvorených C. parc.č. X. – záhrada o výmere X. m² a C. parc.č. X. - záhrada o výmere

X. m² z E. parc.č. X. – ostatné plochy o výmere X. m² zapísaných na LV č. X. pre k.ú. S. geometrickým plánom č. X. zo dňa 19.1.2006 v celosti.“ Odporkyniam uložil povinnosť zaplatiť štátu a navrhovateľke náhradu ich trov. Súd prvého stupňa, po vykonaní dokazovania, okrem iného, výsluchom 11 svedkov a vykonaním ohliadky, dospel k záveru, že návrh na určenie, že navrhovateľka nadobudla vlastnícke právo k predmetným nehnuteľnostiam vydržaním, je dôvodný. Podľa názoru súdu prvého stupňa „napriek tomu, že odporcovia v rade 1/, 2/ nesúhlasili s návrhom navrhovateľky na určenie vlastníckeho práva a odporkyňa v rade 2/ spochybňovala dobromyseľnosť držby navrhovateľky ako i právny titul, na základe ktorého sa ujali právni predchodcovia navrhovateľky a neskôr samotná navrhovateľka držby, súd dospel k záveru, že zo strany navrhovateľky ako i jej právnych predchodcov sa nejednalo o uzurpovanie držby, držba bola odvodzovaná od reálnej deľby, ku ktorej došlo v minulosti medzi právnymi predchodcami účastníkov konania, v dôsledku ktorej došlo i k vybudovaniu oplotenia, pričom predmet držby bol riadnym spôsobom vymedzený na mieste samom, označený oplotením a skutočnosť, že takáto reálne deľba v minulosti nebola uskutočnená vo forme predpísanej zákonom, je irelevantná. Pokiaľ odporkyňa v rade 2/ poukazovala na to, že navrhovateľka reálne užíva viac ako predstavuje výmera jej spoluvlastníckeho podielu, pričom absentuje u nej dobrá viera, navrhovateľka sa domáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorú užíva reálne na základe deľby medzi právnymi predchodcami minimálne od roku 1957, t.j. v čase účinnosti stredného občianskeho zákonníka (zákon č. 141/1950 Zb.). Keďže navrhovateľka v konaní preukázala faktické ovládanie veci ako i výkon práva a vôľu nakladať s vecou ako so svojou a tiež preukázala dostatočným spôsobom svoju dobromyseľnosť držby, tiež titul, na základe ktorého do držby vstúpila, súd dospel k záveru, že svoju dobromyseľnosť a okolnosti svedčiace o poctivosti právneho dôvodu nadobudnutia držby a to držby dobromyseľnej k nehnuteľnostiam, ku ktorým sa domáhala určenia vlastníckeho práva, preukázala a to jednak listinnými dôkazmi, ako i samotnými svedeckými výpoveďami svedkov v konaní vypočutých, preto súd jej návrhu na určenie vlastníckeho práva v celom rozsahu vyhovel, keďže splnila zákonné predpoklady v zmysle ust. § 134 OZ. Odporkyňa v rade 1, i keď nesúhlasila s návrhom navrhovateľky na určenie vlastníckeho práva, takéto svoje stanovisko počas prejedávania danej právnej veci žiadnym spôsobom neodôvodňovala, naopak, odporkyňa v rade 2/ spochybňovala reálnu deľbu v minulosti medzi právnymi predchodcami účastníkov konania, čo však svedkovia v konaní vypočutí vyvrátili, zároveň súd zistil, že ďalší z podielových spoluvlastníkov a to i samotná odporkyňa v rade 1/ užíva viac ako predstavuje jej spoluvlastnícky podiel, čo bol tiež jeden z dôvodov, pre ktorý

súd dospel k záveru, že v minulosti medzi právnymi predchodcami účastníkov došlo k reálnej del'be a takýto stav účastníci konania i rešpektovali.“

Krajský súd v Banskej Bystrici (odvolací súd) rozsudkom z 27. novembra 2007 sp.zn. 16 Co 229/07 rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej zmenil tak, že návrh na začatie konania zamietol. Zmenil ho aj vo výroku o trovách konania a to tak, že navrhovateľke uložil povinnosť zaplatiť odporkyni 2/ náhradu trov prvostupňového konania. Rovnako rozhodol o trovách odvolacieho konania. Odporkyni 1/ náhradu trov konania nepriznal a vo výrokovej časti svojho rozsudku uviedol, že rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade trov preddavkovaných štátom zostáva nedotknutý. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia, po tom, ako podrobne zrekapituloval obranu odporkyne 2/ proti návrhu na začatie konania a poukázal na ustanovenie § 40 ods. 1 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. o písomnej forme pri právnych úkonoch o právach k nehnuteľnostiam, uviedol: „Z rozhodnutia NS SR 1 Cz 66/82 vyplýva, že: podľa súdnej praxe platnej na Slovensku do 1.1.1951, nebolo treba k nadobudnutiu výlučného vlastníctva medzi spoluvlastníkmi v každom prípade písomnej dohody. Krajský súd nemal preukázané, či, kedy a akým spôsobom by bolo malo dôjsť k reálnemu vyčleneniu spornej časti parciel do výlučného užívania navrhovateľky, a či došlo najmä k dohode nielen čo do užívania, ale aj čo do vlastníckeho práva. Navrhovateľka neuviedla, z ktorých okolností by sa dala vyvodiť dohoda o del'be nehnuteľnosti s vlastníckymi účinkami. (R. č. 911/32 Zb. NS Československej republiky). Ďalej si navrhovateľka odôvodňovala nadobudnutie vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam na základe vydržania. Navrhovateľka nepreukázala žiadnu písomnú zmluvu uzavretú, či už medzi právnymi predchodcami účastníkov alebo účastníkmi samými (kúpnu, darovaciu, zámennú). Nepreukázala ani ústnu dohodu zmluvy. Takéto zmluvy i keď mali potrebné obsahové náležitosti nemohli byť samé osebe ani pred 1.1.1951 základom pre prevod nehnuteľnosti do vlastníctva nadobúdateľa. Mohli byť však základom dobromyseľnosti nadobúdateľa o nadobudnutí nehnuteľnosti, a to nielen na jej počiatku, ale aj v ďalšom priebehu jej držby, aká sa vyžadovala podľa Občianskeho zákonníka z r. 1950 platného od 1.1.1951. (Výber rozhodnutí a stanovísk NS SSR č. 28/1983). Súd už z návrhu navrhovateľky zistil, že odporkyne 1/, 2/ podali proti navrhovateľke dňa 24.7.2006 žalobu na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva, ktorej predmetom sú aj parc. C. X. a X., ktoré konanie sa vedie na Okresnom súde v Žiari nad Hronom, pod č. 7 C 184/06. Táto žaloba iba potvrdzuje skutočnosti, že navrhovateľka si po celú dobu užívania sporných nehnuteľností bola vedomá toho, že podielovou spoluvlastníčkou parc. vedenej na LV č. X.“

(v ostatne citovanej vete, podľa jej obsahu, za druhou spojku „že“ zrejme chýba slovo „je“ – poznámka dovolacieho súdu).

Proti rozsudku odvolacieho súdu navrhovateľka podala dovolanie. Navrhla napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konania. Navrhla tiež, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky pred svojím rozhodnutím o jej dovolaní odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia. Dovolanie navrhovateľka odôvodnila tým, že rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Zopakovala svoje tvrdenia, ktoré boli podľa nej potvrdené aj vykonaným dokazovaním, že právní predchodcovia účastníčok vstúpili do držby predmetných nehnuteľností na základe ich reálnej del'by v roku 1957. V dobromyseľnej a nerušenej držbe svojho právneho predchodcu pokračovala po dobu zákonom vyžadovanú. Tiež uviedla, že iné závery odvolacieho súdu sú v rozpore so skutkovými zisteniami vyplývajúcimi z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa.

Odporkyne 1/ a 2/ navrhli dovolanie navrhovateľky zamietnuť, pretože rozsudok odvolacieho súdu je správny.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.), postupujúc podľa predpisov účinných od 15. októbra 2008 (prechodné ustanovenie § 372p ods. 1 O.s.p. k úpravám účinným od 15. októbra 2008 vykonaným zákonom č. 384/2008 Z.z), po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorá je riadne zastúpená (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že tento rozsudok treba zrušiť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť skúmať, či napadnutý rozsudok nebol vydaný v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p. (§ 242 ods. 1 O.s.p.), zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 O.s.p. O vadu tejto povahy ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Uvedené procesné vady neboli v dovolaní tvrdené a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo.

Povinnosť dovolacieho súdu skúmať, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní zaťaženom procesnou vadou, nie je daná len vo vzťahu k procesným vadám uvedeným § 237 O.s.p., ale tiež vo vzťahu k procesným vadám inej závažnej povahy (tzv. iným vadám), pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. So zreteľom na to dovolací súd skúmal, či v prejednávanej veci nedošlo k takejto procesnej vade (i keď dovolateľka jej existenciu nenamietala).

Súdy v danom prípade riešili otázku, či došlo k nadobudnutiu vlastníctva spornej nehnuteľnosti právnym titulom vydržania. V konaniach, v ktorých sa posudzuje splnenie podmienok vydržania, majú spravidla osobitný význam skutkové zistenia súdu v otázke dobromyseľnosti držiteľa. Dobrá viera držiteľa, ktorá je podložená jeho vôľou nakladať s vecou ako so svojou, vyjadruje totiž vnútorný (psychický) stav držiteľa, ktorý sám osebe nemôže byť predmetom dokazovania. Vnútorné presvedčenie nadobúdateľa, že nekoná bezprávne a že si neprisvojuje cudziu vec, sa ale navonok prejavuje jeho konkrétnym správaním, a to už je spôsobilým predmetom dokazovania. So zreteľom na konkrétne skutkové okolnosti treba v týchto prípadoch vyriešiť otázku, či držiteľ pri bežnej (normálnej) opatrnosti, ktorú bolo možné vzhľadom na okolnosti a povahu daného prípadu od každého požadovať, nemal alebo nemohol mať dôvodné pochybnosti o tom, že mu vec patrí. Keďže dobrá viera zaniká v okamžiku, kedy sa držiteľ oboznámil so skutočnosťami, ktoré objektívne museli vyvolať pochybnosť o tom, že mu vec právom patrí, musí byť aj skutkový záver o nedostatku dobrej viery vždy dostatočne podložený adekvátnymi skutkovými zisteniami.

Na problematiku skutkových zistení súdu dovolací súd v danom prípade osobitne poukazuje preto, lebo vo všeobecnosti platí, že ak má odvolací súd v určitom konaní za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, musí dokazovanie v potrebnom rozsahu sám zopakovať (§ 213 ods. 2 O.s.p. v znení platnom v čase odvolacieho pojednávania).

Zo spisu vyplýva, že súd prvého stupňa, vychádzajúc z výsledkov ním vykonaného dokazovania, založil svoje rozhodnutie na zisteniach skutkovej povahy, že právni predchodcovia navrhovateľky, a po nich i sama navrhovateľka, spornú časť nehnuteľností užívali nerušene a po stanovenú dobu, pričom na základe vonkajších prejavov ich konkrétneho dokazovaním preukázaného správania dospel k záveru, že so zreteľom na všetky okolnosti boli dobromyseľní a že spornú parcelu držali na základe ich vnútorného presvedčenia, že je predmetom ich vlastníctva. Súd prvého stupňa z tohto skutkového rámca právne vyvodil splnenie podmienok nadobudnutia vlastníctva právnym titulom vydržania.

Z obsahu rozhodnutia odvolacieho súdu zreteľne vyplýva, že dospel k odlišným (opačným) skutkovým zisteniam než súd prvého stupňa (zistenia o tom, či tu bola alebo nebola skutočnosť, ktorá odôvodnene mohla v právnych predchodcoch navrhovateľky a potom i v navrhovateľke vyvolať presvedčenie, že sa stali vlastníckmi nehnuteľností a či a ako pod vplyvom tejto vedomosti alebo nevedomosti konali, sú bezpochyby zistenia skutkovej povahy). Odvolací súd totiž vychádzal z toho, že právni predchodcovia účastníčok ani samotné účastníčky neuzavreli písomnú zmluvu a ani „ústnu dohodu zmluvy“, ktorá by mohla byť základom dobromyseľnosti navrhovateľky. Odvolací súd z tohto (odlišného) skutkového rámca právne vyvodil nesplnenie podmienok nadobudnutia vlastníctva právnym titulom vydržania. Neuvedomil si pri tom ale dostatočne, že ak nie sú skutkové zistenia súdu prvého stupňa správne, treba v odvolacom konaní dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakovať (§ 213 ods. 2 O.s.p. v uvedenom znení). Zo zápisnice z pojednávania pred odvolacím súdom 22. novembra 2007 (č.l. 104 – 107 spisu) vyplýva, že odvolací súd dokazovanie v uvedenom zmysle nezopakoval; účastníci, resp. ich zástupcovia iba predniesli svoje návrhy a vyjadrenia k veci, výsluch účastníkov ako dôkaz (§ 131 O.s.p.) ani výsluch svedkov nevykonali. Na tomto mieste je potrebné poznamenať, že podanie správy predsedom senátu alebo povereným členom senátu o doterajšom priebehu konania, ktorá povinnosť vyplýva odvolaciemu súdu z § 215 O.s.p., nie je zopakovaním dokazovania (§ 122 O.s.p.).

Z vyššie uvedeného vyplýva, že odvolací súd si v prejednávanej veci nežadovávajúci rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p. ako súd prvého stupňa (ktorý vykonal dokazovanie, okrem iného, výsluchom 11 svedkov a ohliadkou na mieste samom), a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné a dovolaciemu súdu neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie posudzovať správnosť týchto záverov odvolacieho súdu.

Pokiaľ dovolateľka namietala, že zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), treba uviesť, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Rozsudok odvolacieho súdu nebolo možné v dovolacom konaní podrobiť prieskumu z hľadiska správnosti zaujatých právnych záverov, lebo skutkové zistenia odvolacieho súdu vyplývajúce zo spisu nedávajú (vzhľadom na už spomenutú tzv. inú vadu konania) pre toto posúdenie dostatočný podklad.

Na tomto mieste dovolací súd iba poznamenáva, že bolo nenáležité odôvodňovať zamietnutie návrhu na určenie vlastníckeho práva vydržaním, pri ktorom k nastúpeniu do držby malo dôjsť roku 1957, poukazom na právo platné na Slovensku do 31. decembra 1950, na rozhodnutie č. 911/1932 Úradnej zbierky rozhodnutí bývalého Najvyššieho súdu Československej republiky [podľa ktorého treba v dlhotrvajúcom stave držby a užívania nehnuteľností zapísaných do pozemkovej knihy na mená spoluvlastníkov v ideálnych podieloch, podľa ktorého určité spoluvlastníci určité časti z týchto nehnuteľností majú vo výlučnej držbe a užívaní, vidieť dohodu strán o deľbe, prípadne zámene týchto nehnuteľností nielen čo do držby, ale aj čo do vlastníckeho práva; takáto dohoda môže byť uzavretá aj mlčky (konkludentným konaním)], nehovoriac o tom, že dohoda o deľbe a vydržanie boli samostatnými dôvodmi nadobudnutia vlastníckeho práva.

So zreteľom na to, že v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, zrušil Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím uznesením (§ 243b ods. 4 O.s.p. v znení zákona č. 384/2008 Z.z.) dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok

V Bratislave 10. februára 2009

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková